

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Каякентская СОШ №1» Каякентского района

*Конспект урока
Родной литературы
в 8 классе
Тема: Магьаммат Атабаев
«Урлангъан ажжал»*

Автор: учитель родного языка и литературы
Гусейнова Испаният Магомедовна

Дарсны мурады: 1. Яшланы шаирни яшаву ва яратывчулугъу

булан таныш этмек;

2. Поэманы аслу идея маънасын ачыкъ

этмек;

3. Тюз ва чебер охув мердешлерин беклешдирмек;

4. Яшланы патриот ругъда тарбияламакъ.

Къолланагъан алатлар: китаплар, суратлар, слайдлар.

Дарсны эпиграфы: «Бирев де унутулмагъан, бир зат да эсден таймагъан».

Дарсны барышы:

1. Яшланы дарсгъа къуршав.

(старинная кумыкская мелодия)

- Яшлар, гелигиз биз бугюн яхшылыкълар этегенлени дюньясындабыз деп, гиши учун озюнню жанын къурбан этгенлик деген англавланы гезден гечире туруп, озюбюзню ювугъубуздагъылагъа, авул-хоншугъа, дос-къардашгъа, муаллимлерибизге, къачан буса да сизин кепигизни бузгъанлар болгъан буса, шологъа да яхшылыкъ этебиз деген хыяллар булан гезлерибизни ачабыз ва адабият дарсны гек, таза, исен сувлу, денгизине чомулайыкъ .

-Гелигиз яшлар, бу дарсыбызны биз къумукъ тилге багъышлап язылгъан Магъаммат Атабаевни «Биз барбыз чы, биз барбыз» деген шиърису булан башлайыкъ.

2. Уьйге ишни сорав.

Б. Атаевни «Сапун тавну арславы» деген асаргъа гере соравлар бериле.

-Абдурахмангъа нечик тапшурув бериле?

-Берилген тапшурувну Абдурагъман нечик кютмеге онгарыла?

-Абдурагъман озюнню взводу булан сапун тавну нечик ала?

-Абдурагъмангъа нечик сыйлы ат бериле?

3. Янгы дарсны гечив.

слайд (давдагы солдатлар)

-Яшлар, гелиги бу Улуу Ватан диниу йыкшырмда бизи халкыга болган улуу кайгылыдына, тыгынлыкка, ачлыкка, суукчулукчуу гыакында айтайык.

-Дав-дав. Нечик акур сезилер!

-Шу сезио сиз шиптенге нечик айлар геле сизге яшлар?

Дав-кытындыгы кыри тийдирген гюллер.

Дав-ачлыгыдан окуген адамлар.

Дав-етим кыалган ашлар.

Дав-тул кыалган кытыялар.

Дав-аршы яшлык.

-Яшлар, бу сезио сиз кеп керендер эшитгенсиздр. Тарихи дареланы эсигизге алып. Улуу Ватан дав башланган йылны, гюнню кайсыгыыз айтмагы боласыз?

-Яшлар, йыл сайын биз барган чакы арек болабыз 1941-1945-ичи йыллардагы агвалардын. Улуу Ватандаш даву аз кыалган сав шагьатлары, ортакчылары.

-Улуу памятниклер, эселик ташлар, кыардашык кыабурлар, тилеги шагьатлар йимик эге сала даву кыоркуччу агвалатларын. Улуу Ватан давда совет халкы бек гючно кыочакылыгы герсетген. Савлай улке душманы алдында токтаган кыоркуччу билмейген кыуватлы игитлердей, батырлардай.

Дав халкыга гелтирген кайгылыдына, тас этивлени, зараланы бир зат булан да болмай тенгешдирин.

-Лап яшайым деп тураган заманында минглер булан улашлар, аталар, хыйлы халкы гетген бу дюньадан Ватаны учун.

Давну гыакында минглер булан асарлар язылган.

(М.Атабасини селери,Б.Осаев йырлай «Аталар»

-Улуу Ватан дав битгенли 73 йыл бола, тек гыали де белгисиз тас болганлар аз попод. Гемюлмей кыалган бир солдат бар чакы, дав битген деп айтмагы ярамай. Совет халкыны эсинден бир заманда да блокадада болган Ленинград, Волгоградда болган ябушувлар на слай башгы агвалатлар унутулмас. Давну агын, зарын ачысы гермеген ожакы аздыр.

(слайд конверт)

-Муна шу уыч моюшды кагызлар инсанланы уюне шатлык гелтирген. Булай дерлюклерин кеп ожакылыны йылатган. Муна шулай кагызлар гелтире болган

«ажжал». Шатлыкны ва кьайгыны ташыган гиччи почталъонну гьакьында кьумукь шаир М.Атабаев язган «Урланган ажжал» деген поэманы гесегини бугюн гечежекбиз.

(слайд М.Атабаевни сураты)

М.Атабаев 1938-нчи йылда Хасавюрт районшу Яхсвай юртунда тувган. Башлапгы шиърулары «Ленин елу» газетде 1957-нчи йылда чыкьма башлай. Биринчи китабы «Излей кьалганман» деген ат булан чыгьа. М.Атабаев таржума булан да машгул болган. Ону «Урланган ажжал», «Кьарлыгьачлар» деген китаплары, рус тилге гечюрюлюп Москвада чыкьган. Артдагы йылларда «Тангчолпан» журналны редактору болуп ишлей эди.

4. Сезлюк иш (слайд).

Эл – народ

Кьайгы – горе, скорбь

Кьалам – перо, ручка.

Алатолпан – ураган, буря.

КьысMAT – судьба.

5. Поэманы чебер охув.

-Поэма тогьуз йыллыкь яшны атында юрюле. Дав юрюлюп тураган заман Почталъон яш обзюню яш заманын суратлай ва юртуну кьап яртысы давда кьалгьанны билдире. Шо йылларда обзю де даву азабын гергенни айта. Йыллар гете. Уллу болган яш, яшлыгьындагы юртда бир ожакьда ананы келпетин унутуп болмай. Шо ана герген кьыйынлыкьланы эсге ала туруп, ананы жагьил заманын суратлай. Эрин кулактар оьлтюрген сонг, анагьа уьч де уланны янгыз обсдюрме тюше. (162 бетге ерли охув)

-Анагьа почталъон яш экинчи уланы оьлген деп кагьыз элте.

6. Беклешдирив.

-Яшлар, поэманы темасы недир?

-Ону аслу маьнасын сиз нечик англайсыз?

-Поэмагьа «Урланган ажжал» деп неге кьойган?

- Яшлар, сизин давда ортакчылык этген адамларыгыз бардыр, кимни гыакында боласыз айтмагыз?

(слайд учителя – фронтовики)

- Булар бизин школаны муаллимлери давда ортакчылык этген.

-Бизин дагыстанлылары арасында да шо давда ортакчылык этген, эл учун, халкы учун жан бергенлер кеп.

- Сиз Рейхстагга байрак кыкыганлары бирсен дагыстанлы экени билемисиз?

(слайд Абдулгаким Исмаилов, Юсуф Акаев, Эльмурза Жумагулов).

(дав сарылар «Вертегиз, инсанлар, вертегиз», «День победы»)

7. Уйге иш.

-«Давну агы» деген темага сочинение язып гелигиз.